

Samenvatting

De meeste senioren in de leeftijd tussen 65 en 75 jaar leven een (grotendeels) zelfstandig leven. De gemeente wil, in samenwerking met andere organisaties in de stad, de komende jaren senioren ondersteunen om mee te kunnen blijven doen. Het seniorenbeleid wordt op twee manieren vormgegeven:

- 1) Via de Toekomstagenda Sociaal Domein Maastricht-Heuvelland 2022 (Wmo, langdurige zorg, aandacht voor mantelzorg/informele zorg);
- 2) Additioneel via de nota Toekomstagenda 'Senior in Maastricht 2016-2018', waarbij aandacht wordt besteed aan een aantal onderwerpen die niet of onvoldoende in de Toekomstagenda Sociaal Domein Maastricht-Heuvelland 2022, aan bod komen.

In de (inter)nationale literatuur en beleidsdocumenten wordt voornamelijk de term senior gehanteerd. Om die reden kiezen we vanaf 2016 voor de term seniorenbeleid in plaats van ouderenbeleid.

Beslispunten

Beslispunt 1:

Instemmen met de bijgevoegde nota 'Senior in Maastricht, Toekomstagenda 2016-2018

1. Aanleiding

In het coalitieakkoord Wij Maastricht! is vastgelegd dat het ouderenbeleid, met de nodige aandacht voor eenzaamheid/sociaal isolement en veiligheid, wordt gecontinueerd.

Dit voorstel omvat de nota Toekomstagenda 'Senior in Maastricht 2016-2018'.

2. Context

- Coalitieakkoord Wij Maastricht
- Toekomstagenda Sociaal Domein Maastricht-Heuvelland 2022
- Toekomstagenda Informele zorg en ondersteuning
- Bestuursopdrachten Bestuurlijk Overleg Wonen en Wijken

Extern:

- Advies 'Ouderen en Cultuur, een kwestie van waarde', Raad voor Cultuur, mei 2015

3. Gewenste situatie

Dit voorstel draagt bij aan de ambitie om het seniorenbeleid te continueren, waarbij het accent ligt op

- indien nodig, ondersteunen van senioren bij het voeren van de regie over hun eigen leven
- samen met anderen (intergenerationeel) actief blijven meedoen.

4. Effect op duurzaamheid en/of gezondheid

Dit voorstel draagt bij aan het verbeteren van de gezonde leefstijl van senioren door middel van volgende activiteiten:

- gezondheidsprojecten in lage SES-wijken, met als vertrekpunt het GGD-onderzoek naar positieve gezondheid. Er wordt geopteerd voor een samenwerking met studenten van het UMC+, ook wel Gezondheidsuniversiteit genoemd;
- aanbieden van en toeleiden naar sport- en beweegactiviteiten.
- Continueren themaweek 'Week van de Ouderen'
- activiteiten gericht op het tegengaan van sociaal isolement, denk hierbij aan culturele activiteiten, creatieve activiteiten en zingevende activiteiten

5. Effect op de openbare ruimte

Niet van toepassing.

6. Personeel en organisatie

De uitvoering van de activiteiten heeft geen personele consequenties.

7. Informatiemanagement en automatisering

Niet van toepassing

8. Financiën

		Kosten	Dekking
2016	Eenmalige kosten	€ 191.000	<ul style="list-style-type: none"> • € 116.000 op bestaande budgetten, o.a.:<ul style="list-style-type: none"> - Ouderen wijkzorg (Kwiek) € 26.000 - Tender vrijwilligersactiviteiten € 60.000 - Gezond in de Stad (GIDS) € 10.000 • € 75.000 op Veilig Thuis, Radar, restbudgetten Geld voor de Buurten en Ouderen Wijkzorg
	Structurele kosten	€ 22.500	<ul style="list-style-type: none"> • € 22.500 Veilig Thuis, Radar, Restbudgetten Geld voor de Buurten en Ouderen Wijkzorg
2017	Structurele kosten	€ 22.500	<ul style="list-style-type: none"> • € 22.500 Veilig Thuis, Radar, Restbudgetten Geld voor de Buurten en Ouderen Wijkzorg
2018	Structurele kosten	€ 22.500	<ul style="list-style-type: none"> • € 22.500 Veilig Thuis, Radar, Restbudgetten Geld voor de Buurten en Ouderen Wijkzorg

Collegevoorstel

In verband met mogelijke BTW-consequenties nog het volgende. Het gaat hier om subsidies van de gemeente aan derden. De gemeente levert geen individuele verstrekkingen aan burgers. De activiteiten van deze nota vallen derhalve onder het regime van de compensabele BTW.

9. Aanbestedingen

Niet van toepassing

10. Participatie tot heden

Om te achterhalen wat senioren nodig hebben om mee te kunnen blijven doen, hebben we de afgelopen jaren de vinger aan de pols gehouden:

- we hebben senioren ondersteund bij het opzetten van enkele seniorennetwerken
- we hebben vier grote bijeenkomsten met senioren georganiseerd over het thema Participatie: wat doet de gemeente en wat kan ik zelf doen
- we hebben netwerkbijeenkomsten georganiseerd, waar alle betrokken stakeholders rond een bepaald thema aan tafel zitten (bijv. over het thema ouderenmishandeling, seniorennetwerken)

In 2016 gaan we met senioren en andere betrokken stakeholders het gesprek aan over het concept 'Seniorvriendelijke gemeente'.

11. Voorstel

Beslispunt 1:

Instemmen met de bijgevoegde nota 'Senior in Maastricht, Toekomstagenda 2016-2018

12. Uitvoering, evaluatie en vervolg

Uitvoering van de activiteiten vindt plaats in de periode 2016-2018 (zie activiteitenoverzicht op pagina 30 in de nota). De tussentijdse evaluatie vindt plaats in 2017.

Er worden specifieke vragen voor senioren t.a.v. het seniorenbeleid meegenomen in de Stadspeiling 2018.

SENIOR IN MAASTRICHT

Toekomstagenda 2016 - 2018

INHOUDSOPGAVE

Inhoudsopgave	p. 3
Inleiding	p. 4 t/m 5
Hoofdstuk 1 Senioren in Maastricht	
Enkele cijfers	p. 6 t/m 7
Beleid gemeente Maastricht	p. 8 t/m 9
Hoofdstuk 2 Speerpunten Toekomstagenda Senior in Maastricht 2016- 2018	
SPEERPUNT 1. INDIVIDUELE EIGEN KRACHT VAN SENIOREN	P. 10 T/M 12
SPEERPUNT 2. SENIOREN DOEN MEE	P 13 T/M 17
SPEERPUNT 3. SENIOREN BLIJVEN ZO LANG MOGELIJK DE REGIE VOEREN OVER HUN EIGEN WOON- EN LEEFSITUATIE	P. 18 T/M 19
SPEERPUNT 4. SENIOREN BLIJVEN GEZOND EN VITAAL	P.20 T/M 21
SPEERPUNT 5. SENIOREN ZIJN GOED GEÏNFORMEERD	P. 22
SPEERPUNT 6. SENIOREN VOELEN ZICH VEILIG, THUIS EN IN DE STAD	P. 23
SPEERPUNT 7. BURGERINITIATIEVEN VOOR/DOOR SENIOREN	P. 24 T/M 25
SPEERPUNT 8. MAASTRICHT OP WEG NAAR EEN SENIORVRIENDELIJKE GEMEENTE	P. 26 T/M 27
BIJLAGE 1 SENIOR IN MAASTRICHT: CIJFERS	P. 28 T/M 30
BIJLAGE 2 ACTIVITEITENOVERZICHT 2016-2018	P. 31 T/M 33
BIJLAGE 3 EVALUATIE UITVOERINGSAGENDA OUDERENBELEID 2012-2013	P. 34 T/M 36

INLEIDING

In de afgelopen jaren is er veel aandacht geweest voor de specifieke positie van senioren¹ in Maastricht. Denk hierbij aan de Uitvoeringsagenda Ouderenbeleid (2012-2013) en de jaarlijks terugkerende 'Week van de Ouderen'.

De Toekomstagenda 'Senior in Maastricht 2016-2018' vertrekt vanuit regulier gemeentelijk beleid. Binnen de bestaande beleidskaders (Wonen, Zorg, Welzijn, Cultuur) gaan we extra investeren, gericht op het bevorderen van de participatie/vitaliteit/gezondheid/eigen regie van senioren. In beginsel zijn het beleid en de activiteiten gericht op alle 65-plussers. Er zijn 24.180 65-plussers woonachtig in Maastricht (cijfers CBS, september 2015). Ongeveer 80% van de senioren tot 75 jaar leeft (grotendeels) zelfstandig. Ze vervullen een maatschappelijke rol, bijv. als grootouder of vrijwilliger. Veel senioren zijn actief op gebied van kunst, cultuur, sport en bewegen.

De zogenaamde 'kanteling van de samenleving' betekent ook dat we als gemeente senioren, een nog steeds groeiende groep, in toenemende mate via maatwerk, willen ondersteunen om de regie te houden over hun eigen leven of samen met anderen actief blijven meedoen. "Actief blijven" betekent sociaal, lichamelijk en geestelijk, naar vermogen, zo fit mogelijk blijven.

Om te achterhalen wat senioren nodig hebben om 'mee te kunnen blijven doen' hebben we op verschillende manieren de vinger aan de pols gehouden:

- we hebben senioren ondersteund bij het opzetten van seniorennetwerken;
- we hebben vier grote bijeenkomsten met senioren georganiseerd over het thema Participatie: *wat doet de gemeente en wat kan ik zelf doen?*
- we hebben netwerkbijeenkomsten georganiseerd, waar alle betrokken stakeholders rond een bepaald thema aan tafel zitten (bijv. over het thema ouderenmishandeling).

Uit deze gesprekken kwam onder andere naar voren dat:

- er behoefte bestaat aan nieuwe vormen van ontmoeting tussen senioren;
- senioren graag zo lang mogelijk de regie houden over de eigen woon- en leefsituatie;
- senioren behoefte hebben aan één aanspreekpunt;
- senioren niet altijd goed geïnformeerd zijn over het activiteiten aanbod in de stad (cultuur, vrije tijd, sport en bewegen);
- aandacht voor de informatiebehoefte van laaggeletterde senioren belangrijk is;
- senioren informatie over het activiteiten aanbod niet altijd goed kunnen vinden;
- senioren soms ondersteuning nodig hebben bij het opzetten van initiatieven;
- samenwerking met andere leeftijdsgroepen hoog scoort;
- participatie ook mogelijk moet zijn: de stad/buurt moet zo ingericht worden dat senioren zo goed mogelijk kunnen deelnemen (zitbanken, voorzieningenaanbod, cultureel aanbod, vervoersmogelijkheden, ondersteuning door vrijwilligers/mantelzorgers).

Deze Toekomstagenda 'Senior in Maastricht 2016-2018' beschrijft hoe we de komende jaren de positie van senioren willen versterken. We monitoren hoe de positie van senioren is verbeterd door middel van gesprekken met groepen senioren en door middel van de stadspeiling Maastricht 2018.

---

¹ Definitie senioren: in beginsel ligt het accent op de groep 65-plussers.

VISIE OP ACTIEF OUDER WORDEN

Gemeentelijk beleid is in principe gericht op alle inwoners. ‘Iedereen doet mee’ is in het coalitieakkoord “Wij Maastricht” als één van de uitgangspunten opgenomen. In het coalitieakkoord wordt nadrukkelijk gewezen op het belang van deelname aan de samenleving van alle Maastrichtenaars. In de praktijk ervaren veel senioren nog belemmeringen om gelijkwaardig mee te kunnen doen in de samenleving. Uit gesprekken met senioren komt naar voren dat gemeentelijk beleid niet altijd in voldoende mate rekening houdt met de specifieke positie van senioren.

Uit onderzoek (o.a. regionale Volksgezondheid Toekomstverkenning GGD, 2014) blijkt dat senioren in Maastricht op verschillende gebieden (armoede, gezondheid, maatschappelijke participatie) onder het landelijke/Maastrichtse gemiddelde scores. Uit de cijfers (zie hoofdstuk 1) blijkt dat de gezondheidssituatie en de fitheid van verschillende groepen senioren slecht is. Veel senioren participeren niet voldoende aan het maatschappelijke/culturele leven.

Verder constateren we dat:

- senioren langer de regie over hun eigen leven willen voeren, bijv. zelfstandig (kunnen) blijven wonen, maar senioren geven aan dat de woning of de woonomgeving² hier niet altijd geschikt voor is;
- informatie over het gemeentelijk beleid en specifieke activiteiten senioren niet voldoende bereikt.

Een ‘Toekomstagenda ‘Senior in Maastricht 2016-2018’ is nodig zodat meer 65-plussers, zeker ook de meer kwetsbare senioren, mee blijven doen en hun eigen keuzes kunnen (blijven) maken.

We zetten in op de versterking van de individuele kracht en de collectieve kracht in de samenleving. En dat doen we door in onze samenleving de burger en zijn directe omgeving centraal te stellen en niet het systeem. Natuurlijk blijven we mensen ondersteunen die tijdelijk of permanent geen regie over hun eigen leven kunnen voeren en/of een chronische beperking hebben. Ook voor die mensen zetten we in op een innovatie in de dienstverlening, waardoor de ondersteuning op maat en passend bij de behoeften van de betreffende inwoner en zijn/haar omgeving vorm krijgt.

We werken aan een sociaal en saamhorig Maastricht waar alle inwoners zich thuis voelen en volop deelnemen aan de samenleving. Om deel te *kunnen* nemen aan de samenleving, is het belangrijk dat *iedere* inwoner van Maastricht, ongeacht leeftijd, afkomst, sociale omstandigheden, talenten of beperking zich onderdeel voelt van een sociaal netwerk. Dat hij weet dat hij niet alleen is en een beroep kan doen op mensen in zijn omgeving. En dat andersom de omgeving om zijn raad, hulp en ondersteuning kan vragen. Waar hij graag gehoor aan geeft, omdat hij erbij hoort.

---

² Denk hierbij onder andere aan Veiligheid, bereikbaarheid van voorzieningen, Openbaar vervoer, sociale infrastructuur, buurtcontacten.

HOOFDSTUK 1 SENIOREN IN MAASTRICHT

Enkele cijfers (zie ook bijlage 1)

In 2015 wonen er 24.140 senioren, in de leeftijd van 65 jaar en ouder, in Maastricht³. Conform de bevolkingsprognose krimpt het aantal inwoners in Maastricht van 122.000 in 2015 naar 110.000 in 2040. De gemeente Maastricht is onderhevig aan vergrijzing en ontgroening. Het aantal 0-19 jarigen krimpt met 2% (van 20.765 jeugdigen in 2015 naar 20.112 in 2040). Het aantal ouderen neemt substantieel toe de komende 25 jaar. Het aantal 75plussers neemt 60% toe (van 10.579 naar 17.126) en het aantal 85plussers verdubbelt de komende 25 jaar (van 2.831 naar 5.730). In absolute zin wonen de meeste 80-plussers in Maastricht - West. Het betreft 2.825 senioren ofwel 44% van het totale aantal 80-plussers. Maastricht West is dus sterker vergrijsd dan de rest van Maastricht.

Gezondheid

De gemeente Maastricht maakt deel uit van een regio waar al lange tijd sprake is van een minder goede gezondheid. De mensen in Zuid-Limburg hebben een kortere levensverwachting, een ongezondere leefstijl en meer chronische aandoeningen. Deels kan dit verklaard worden uit de bevolkingskrimp, de vergrijzing en de ontgroening in deze regio. Daar komt bij dat in Zuid-Limburg relatief meer mensen met een lage opleiding wonen. Opleiding en inkomen zijn in grote mate van invloed op aspecten zoals wonen, werken en gezonde leefstijl. De gezondheid van de senioren in Maastricht scoort, vooral in bepaalde wijken, onder het landelijke gemiddelde⁴.

Vrijwilligerswerk

In Maastricht verricht gemiddeld 23% van de volwassenen (19-64 jaar) vrijwilligerswerk. Onder senioren (65+) is dit 24 %. Dit is gelijk aan het Zuid-Limburgse gemiddelde. Het percentage volwassenen en senioren dat vrijwilligerswerk doet in Maastricht is in de periode 2008-2012 toegenomen.

Mantelzorg

Door de vergrijzing en de verwachte stijging van het aantal mensen met een beperking, neemt de druk op de zorg de komende jaren nog toe. Zorgen voor jezelf en voor elkaar wordt dus belangrijker. Wat betekent dit voor bewoners en de zorgverlening? De oplossing wordt gezocht in een betere afstemming van zorg dichterbij mensen en het vergroten van de zelfredzaamheid en het verminderen van de kwetsbaarheid. Tussen de wijken zijn grote verschillen in zelfredzaamheid en kwetsbaarheid. Het aantal mensen dat mantelzorg verleend is in Maastricht gelijk aan het Zuid-Limburgse gemiddelde, zowel bij volwassenen (11%), als bij senioren (12%). In Maastricht is een toename waarneembaar sinds 2008/2009. In Maastricht voelt 17% van de oudere mantelzorgers zich zwaarbelast. Bovendien heeft 27% van de oudere mantelzorgers behoefte aan enige vorm van steun.

Sociale uitsluiting/sociaal isolement

Sociale uitsluiting is een breed begrip dat verwijst naar mechanismen in de samenleving (ICT-dwang, armoede, slechte infrastructuur) die verhinderen dat bepaalde groepen of individuen kunnen deelnemen aan het maatschappelijk leven. In Maastricht geeft 4% van de senioren aan ze zich matig tot sterk uitgesloten voelen. Onvoldoende sociale participatie komt het meeste voor. Het gaat hierbij

---

³ Bijna 20 % van de totale bevolking

⁴ De GGD Zuid-Limburg heeft in de periode 2010-2014 onderzoek gedaan naar de gezondheidssituatie en het welzijn van Maastrichtenaars: Regionale Volksgezondheid Toekomst Verkenning 2014', *Een nieuwe kijk op Zuid-Limburg*.

om gevoelens van sociale en emotionele eenzaamheid en de frequentie van contact met buren of mensen in de straat. Sociale uitsluiting is sterk afhankelijk van het opleidingsniveau⁵. Maastricht telt ook een groot aantal ouderen die alleen wonen (zie tabel 2 in bijlage 1). Het is van groot belang om senioren die weinig participeren te betrekken bij de buurt, het vrijwilligerswerk, cultuur en zingevende dagactiviteiten die het zelfrespect stimuleren. Als burgers actief blijven en regelmatig contact hebben met elkaar, voelen zij zich veiliger, blijven langer gezond en vereenzamen niet.

Armoede

Maastrichtenaren hebben gemiddeld een inkomen dat behoort tot het laagste in Nederland. Er zijn in het vierde kwartaal 2015 in Maastricht 2.620 65+-*huishoudens* met een inkomen tot 110 van het sociaal minimum⁶.

Ouderenmishandeling

De afgelopen jaren zien we zowel landelijk als in Zuid-Limburg een toename van het aantal gevallen van ouderenmishandeling. Over het jaar 2014 zijn landelijk in totaal 2.360 meldingen en adviesvragen geregistreerd⁷. Dat betekent een stijging van 39 % ten opzichte van 2013. In Zuid-Limburg heeft de grootste stijging in 2013 plaatsgevonden, er zijn 50% meer meldingen en adviesvragen geregistreerd dan in 2012. In 2014 was er een toename van 10% ten opzichte van 2013. Het totaal aantal contacten met het Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG)⁸ Zuid Limburg over ouderenmishandeling was in dat jaar 92, het betrof 43 meldingen en 49 adviezen. Uit onderzoek blijkt verder dat 1 op de 200 ouderen aangeeft in de afgelopen vijf jaar huiselijk geweld te hebben ondergaan. En zelfs 1 op de 100 wanneer het kwetsbare ouderen betreft⁹. Uit de inventarisatie bij Movisie¹ in 2014 onder de Steunpunten Huiselijk Geweld bleek dat de meeste slachtoffers (69%) psychische vormen van ouderenmishandeling ondergingen. Dat is bijvoorbeeld het herhaaldelijk kleineren, uitschelden en bedreigen van de oudere. Lichamelijke mishandeling, denk aan slaan, schoppen of duwen, komt voor in 46% van de gevallen. Financieel misbruik wordt gemeld in 37% van de gevallen. Dat is het stelen of verduisteren van geld en goederen of het misbruik maken van een toevertrouwde pinpas. Seksueel misbruik wordt nauwelijks gemeld (1%).

Ook mantelzorgers kunnen overbelast worden. Uit onwetendheid, onkunde of onmacht kunnen ze onbedoeld over de grenzen van de verzorgde gaan en daarbij schade veroorzaken. Zorg gaat dan over in verwaarlozing of verkeerde behandeling en kan ontaarden in mishandeling. Bij de Steunpunten Huiselijk Geweld was in 2014 slechts in 19% van alle gevallen bekend of het gaat om ontspoorde mantelzorg. De verwachting is dat het risico op ontspoorde zorg toeneemt omdat er steeds meer een beroep gedaan wordt op de mantelzorg.

Langer thuis blijven wonen

De behoefte aan geschikte woningen neemt toe à rato van de demografische ontwikkeling. De corporaties vervullen, in samenwerking met de gemeente en de zorgaanbieders, hierbij een belangrijke rol.

---

⁵ De GGD Zuid-Limburg heeft in de periode 2010-2014 onderzoek gedaan naar de gezondheidssituatie en het welzijn van Maastrichtenaren: Regionale Volksgezondheid Toekomst Verkenning 2014', *Een nieuwe kijk op Zuid-Limburg*

⁶ Bron: Minimascan Stimulansz sept. 2015.

⁷ Uit: Factsheet Ouderenmishandeling 2014 van Movisie.

⁸ Het Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG) en Advies en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) zijn per 1 januari 2015 samengevoegd tot Veilig Thuis

⁹ Ouderenmishandeling in Nederland. Inzicht in kennis over omvang en achtergrond van ouderen die slachtoffer zijn van ouderenmishandeling. Inger Plaisier en Mirjam de Klerk

Coalitieakkoord Wij Maastricht 2014-2018

De keuze voor de voortzetting van het seniorenbeleid met focus op veiligheid en het tegengaan van vereenzaming, werd opgenomen in hoofdstuk 1 van het coalitieakkoord 'Maastricht biedt zorg en perspectief'.

Toekomstagenda Sociaal Domein Maastricht-Heuvelland 2022

De Toekomstagenda Sociaal Domein Maastricht-Heuvelland 2022 is een verdere uitwerking van de Sociale Visie 2030. Inwoners van Maastricht-Heuvelland kunnen gezond en veilig opgroeien en oud worden, hun talenten blijvend ontwikkelen en naar vermogen meedoen in onze samenleving. Ze zijn zo veel mogelijk zelfredzaam en voelen zich bij elkaar betrokken. In de toekomstagenda 2022 zijn doelen benoemd die aansluiten bij de transformatie die in de samenleving gaande is:

1. De individuele eigen kracht in de samenleving wordt versterkt
2. De collectieve eigen kracht in de samenleving wordt versterkt (faciliteren burgerinitiatieven en maatschappelijk ondernemen)
3. In onze samenleving staan de burger en zijn directe omgeving centraal, niet het systeem
4. We blijven mensen ondersteunen die tijdelijk of permanent geen regie over hun eigen leven kunnen voeren en/of een chronische beperking hebben¹⁰.

Woonvisie

De woonvisie Maastricht-Mergelland¹¹ "In een krimpende regio naar meer kwaliteit", geeft aan dat de regio Maastricht en Mergelland te maken heeft met bevolkingskrimp en dat we op korte termijn ook een krimp van het aantal huishoudens kunnen verwachten. Deze laatste krimp heeft grote invloed op de vraagzijde van de woningmarkt, vooral in kwantitatief opzicht. In kwalitatief opzicht speelt de veranderende samenstelling van huishoudens een belangrijke rol.

Bestuursopdracht Bestuurlijk Overleg Wonen en Wijken

In 2015 heeft de gemeente, samen met de woningcorporaties 'de effecten van de wijziging van het zorgstelsel op de kwalitatieve en kwantitatieve woonbehoefte van ouderen onderzocht¹². Bij de totaalaanpak om langer thuis wonen mogelijk te (blijven) maken, zijn de drie corporaties belangrijke samenwerkingspartners. Deze samenwerking vindt plaats in het kader van het BOWW. Er wordt samengewerkt rondom de volgende thema's:

1. Wonen en zorg
2. Doe-democratie en eigen kracht
3. Betaalbaarheid en duurzaamheid
4. Woonruimteverdeling
5. Woonmilieus

---

¹⁰ Toekomstagenda Sociaal Domein Maastricht-Heuvelland 2022

¹¹ Regionale Woonvisie Maastricht-Mergelland 2010-2020

¹² Rapportage bestuursopdracht Wonen en Zorg, Bouwstenen voor een actieplan Wonen en Zorg 2016-2020'.

In januari 2016 is de lokale opgave op het terrein van Wonen en Zorg in beeld gebracht. Dit wordt in de eerste helft van 2016 vertaald in een actieprogramma Wonen en Zorg.

Armoedebeleid

De innovatie van het armoedebeleid is een van de speerpunten van het coalitieakkoord “Wij Maastricht”. Vanuit het Actieplan Armoede vindt in 2016 een kwalitatief onderzoek onder senioren plaats.

Regionale toekomstagenda Maastricht-Heuvelland ‘informele zorg en ondersteuning’

De Maastricht-Heuvelland gemeenten hebben, na een uitgebreide consultatieronde de regionale toekomstagenda opgesteld. Belangrijke stakeholders hebben aangegeven wat wenselijk is om te komen tot een toekomstbestendige mantelzorgondersteuning.

HOOFDSTUK 2 SPEERPUNTEN TOEKOMSTAGENDA 'SENIOR IN MAASTRICHT 2016-2018'

SPEERPUNT 1. INDIVIDUELE EIGEN KRACHT VAN SENIOREN

In de toekomst zullen we vaker vertrouwen op het vermogen van mensen om hun eigen problemen op te lossen. Dat zullen we stimuleren en dat verwachten we ook van onze inwoners. Wat gaan we doen om de individuele kracht van senioren in de samenleving te versterken?

Vroegsignalering

Burgers kunnen, als individu, maar ook als vrijwilligersorganisatie, een belangrijke signaalfunctie vervullen. Daarvoor hoeven geen nieuwe instituten of systemen gebouwd te worden. We weten bijvoorbeeld dat bij verenigingen signalen binnen komen, maar dat men niet weet wat daarmee te doen of op welke manier men een medeburger kan helpen wanneer deze behoefte heeft aan ondersteuning. Signalen worden vaak afgegeven bij huisartsen, de pastoor of andere sleutelfiguren in een buurtnetwerk. De wijkteams spelen hierbij een belangrijke rol.

WAT GAAN WE - SAMEN - DOEN?

BURGERS EN (VRIJWILLIGERS)ORGANISATIES INFORMEREN OVER HOE EN WAAR ZE MET SIGNALLEN OVER EENZAME/KWETSBARE SENIOREN TERECHT KUNNEN. VEILIGE BUURTEN AANPAK WORDT (OPNIEUW) ONDER DE AANDACHT GEBRACHT VAN SENIOREN EN (VRIJWILLIGERS)ORGANISATIES.

Seniorennetwerken

Om de collectieve kracht van de bewoners te versterken, is de centrale vraag op welke wijze deze het beste gestimuleerd en ondersteund kan worden. Uit de ervaringen van onder andere de veilige buurtenteams, het opbouwwerk en de begeleiding van bestaande burgerinitiatieven zoals de seniorennetwerken, blijkt dat de beste duurzame resultaten worden bereikt wanneer de bewoners zelf prioriteiten stellen en deze verantwoordelijkheden niet worden overgenomen door de professionals.

In de afgelopen jaren zijn er in verschillende wijken seniorennetwerken¹³ ontstaan. Senioren organiseren activiteiten gericht op ontmoeting en signalering van eenzaamheid. We willen die ontwikkeling in de stad verder faciliteren. Een voorwaarde voor het goed functioneren van de seniorennetwerken is te zorgen voor een aanspreekpunt/contactpersoon bij de gemeentelijke teams die in de buurten actief zijn.

¹³ Initiatieven voor en door senioren in Amby, St. Pieter en Ceramique/Wyck

WAT GAAN WE - SAMEN- DOEN?

DE UITROL VAN SENIORENNETWERKEN OVER DE STAD FACILITEREN EN ONDERSTEUNEN VANUIT DE GEMEENTELIJKE TEAMS ZELFSTURING

Informatie over Wmo nieuwe stijl

Het Wmo-keukentafelgesprek nieuwe stijl is voor veel senioren een uitdaging. Hoe bereid ik me goed voor? Wie zou ik kunnen inschakelen voor hulp of ondersteuning? Zijn senioren voldoende op de hoogte van de mogelijkheid om cliëntondersteuning voor het keukentafelgesprek aan te vragen?

WAT GAAN WE – SAMEN - DOEN?

IN DE INFORMATIEKRANT VOOR SENIOREN 'KWIEK' WORDT INFORMATIE OPGENOMEN OVER DE WMO: HOE WERKT DE WMO? HOE KUN JE EEN AANVRAAG INDIENEN, WIE HEEFT RECHT OP CLIËNTONDERSTEUNING? KAN IK ME VOORBEREIDEN? WAAR KAN IK TERECHT MET KLACHTEN. SENIOREN WORDEN IN DE WIJK (BIJEEKOMSTEN) GEÏNFORMEERD OVER WMO, DIGITALE INSTRUMENTEN. MANTELZORG/ EN ACTIVITEITEN VOOR SENIOREN (LOCATIES/TIJDSTIPPEN WORDEN VIA DE KWIEK BEKEND GEMAAKT)

Versterken van de positie van informele zorgverlener/mantelzorgverlener

Door de vergrijzing neemt het aantal mensen met dementie en chronische aandoeningen toe. Hierdoor zal meer behoefte ontstaan aan zorgvrijwilligers en mantelzorgers. De afgelopen jaren is ook in Maastricht een toename te zien van het aantal senioren dat mantelzorg verleent. De zorgtaken worden complexer en grenzen in de zorg verschuiven. Specifieke aandacht voor de oudere mantelzorgers is een belangrijk aandachtspunt. Het verlenen van mantelzorg kan na enige tijd leiden tot een zware (psychische en/of fysieke) belasting en ten koste gaan van de gezondheid en het welbevinden van de mantelzorgverlener. Uit onderzoek¹⁴ blijkt dat 17 % van de oudere mantelzorgers zich zwaar belast voelt. Bovendien heeft 27% van de oudere mantelzorgers in Maastricht behoefte aan enige vorm van steun. Denk hierbij aan praktische hulp (26%), informatie of advies (7%), een vervanger tijdens vrije dagen of vakantie (5%), emotionele steun (3%), ontspannende activiteiten (3%) en belangenbehartiging (14%). Centraal staat dat de taken voor de informele zorgverlener dragelijk zijn, ze zich bekwaam en competent voelen voor de taak en het als zinvol wordt beleefd.

¹⁴ 'Gezond meedoen in Maastricht, Samenvatting Lokaal rapport Volksgezondheid Toekomst Verkenning 2014

De 'Toekomstagenda Informele zorg Maastricht-Heuvelland' beschrijft een aantal speerpunten en acties voor 2016-2018. De Toekomstagenda is tot stand gekomen na onder andere gesprekken met mantelzorgers, vrijwilligers en professionals. Centrale vragen tijdens de gesprekken waren: "wat heeft u nodig om uw taak goed uit te kunnen voeren en welke acties zijn daarvoor nodig"?

In het regionaal programma "Informele ondersteuning en zorg" zijn de belangrijkste vraagstukken uitgewerkt in vijf punten:

1. Het vergroten van het bewustzijn voor het thema 'informele zorg'
2. Meerburgerinitiatieven voor de versterking van mantelzorgers en (zorg)vrijwilligers
3. Meer mantelzorgers en vrijwilligers bereiken en passende ondersteuning bieden
4. Meer erkenning en waardering (verschillende vormen) voor mantelzorgers en vrijwilligers
5. Voorkomen van overbelasting bij mantelzorgers

De hierboven genoemde speerpunten worden meegenomen in de Toekomstagenda 'Senior in Maastricht 2016-2018': we gaan extra aandacht besteden aan de positie van de mantelzorger van 65 jaar of ouder. Hoe gaan we deze extra aandacht vorm geven:

- ✓ vroege en ook extra monitoring en ondersteuning van de oudere mantelzorger;
- ✓ door de directe leefomgeving/buurt actief te betrekken bij planning en monitoring van de zorg.
- ✓ aandacht te besteden aan vraagverlegenheid.

WAT GAAN WE - SAMEN- DOEN?

DE ZORGBEHOEFTEIGE BURGER EN DE INFORMELE ZORGER KUNNEN, INDIEN NODIG, EEN PROFESSIONAL BETREKKEN BIJ DE UITVOERING VAN HET (FAMILIE)ONDERSTEUNINGSPLAN. BUURTINITIATIEVEN KUNNEN HIERBIJ EEN BELANGRIJKE ROL SPELEN.

SENIOREN DIE INFORMEEL VOOR IEMAND ZORGEN, WETEN WAAR ZE TERECHT KUNNEN VOOR ONDERSTEUNING, VOOR LOTGENOTENCONTACTEN EN VOOR HET AANVRAGEN VAN (TIJDELIJKE) RESPIJTZORG.

ER WORDT EEN TOEKOMSTVISIE ONTWIKKELD VOOR DE ORGANISATIE VAN MANTELZORGONDERSTEUNING IN ONZE REGIO, MET SPECIFIEKE AANDACHT VOOR DE POSITIE VAN SENIOREN.

SPEERPUNT 2. SENIOREN DOEN MEE

Uit onderzoek¹⁵ blijkt dat sociaal isolement bij senioren ontstaat bij een gebrek aan betekenisvolle en zingevende sociale contacten. De oplossingen die ouderen aangeven om eenzaamheid te voorkomen passen bij deze redenen voor eenzaamheid en zijn samen te vatten in het bevorderen van sociale participatie, namelijk meedoen aan betekenisvolle activiteiten, contacten met buurtbewoners en laagdrempelige ontmoetingsplaatsen in de buurt.

Het is vaak gemakkelijker om over sociale participatie te spreken dan over eenzaamheid. Participatie stimuleert de gezondheid. Gezondheidsproblemen kunnen bijvoorbeeld het maatschappelijk meedoen belemmeren. De huidige beleidsontwikkelingen in de langdurige zorg zullen leiden tot een toename van de vraag naar informele zorg en vrijwilligerswerk. Het is dus van belang om senioren die weinig participeren te betrekken bij de buurt, het vrijwilligerswerk en de informele zorg. Het is cruciaal om mensen die zich sociaal uitgesloten voelen aan te spreken op hun talenten en mogelijkheden.

Op de volgende terreinen willen we het meedoen aan het maatschappelijk leven versterken:

- Senioren doen mee om zich nuttig te voelen (o.a. vrijwilligerswerk)
- Senioren doen mee via verschillende vormen van zingevende activiteiten (cultuur, dagactiviteiten), bij voorkeur gericht op intergenerationele contacten.

1. Senioren doen mee om zich nuttig te voelen (o.a. vrijwilligerswerk)

Uit het rapport 'Een nieuwe kijk op gezondheid in Maastricht' *Lokaal rapport Volksgezondheid Toekomst Verkenning 2014* (zie cijfers bijlage 1) blijkt dat senioren in Maastricht de grootste groep vrijwilligers is. In de periode 2008 tot 2012 is het aantal bijna verdubbeld (van 14% naar 24%).

Maatschappelijk gezien is vrijwilligerswerk voor senioren heel belangrijk. Het gevoel een bijdrage aan de samenleving te kunnen leveren is voor veel senioren essentieel. Ook de zorg voor anderen is een motief om zich voor anderen in te zetten¹⁶. Soms uit noodzaak, maar soms ook omdat men het vooral zelf belangrijk vindt.

De bijdrage van senioren als vrijwilliger heeft ook een grote maatschappelijke waarde. Zonder deze inzet zouden veel vrijwilligersorganisaties bestuurlijk, maar ook op andere terreinen, in de problemen komen.

Om er voor te zorgen dat senioren vrijwilligerswerk kunnen gaan/blijven doen, moeten de volgende zaken worden aangepakt

- ✓ Veel senioren hebben moeite met de digitale instrumenten die door vrijwilligersorganisaties worden gebruikt (administratie, PR, financiën)
- ✓ 65-plussers hebben over het algemeen meer begeleiding nodig bij het vrijwilligerswerk
- ✓ 65-plussers zijn niet altijd voldoende geïnformeerd over de mogelijkheden om passend vrijwilligerswerk te doen.

---

¹⁵ TNO-rapport: *Vitale ouderen in de 'Age-friendly stad' Den Haag, februari 2015.*

¹⁶ Femida Handy en Laurie Mook Volunteering and Volunteers: Benefit-Cost Analyses, *Research on Social Work Practice* 2011, 21: blz. 412 - 420, rsw.sagepub.com.

WAT GAAN WE –SAMEN – DOEN?

PC/I-PAD-TRAININGEN VOOR SENIOREN

**VRIJWILLIGERSORGANISATIES TRAINEN MET BEHULP VAN DE TOOLKIT
'HANDVATTENVOOR HET VERZILVEREN VAN DE KENNIS EN ERVARING VAN
SENIOREN' ONDER DE AANDACHT BRENGEN**

**NETWERKEN ONDERSTEUNEN DIE VRIJWILLIGERSWERK VOOR SENIOREN
ORGANISEERT**

BUURTNETWERKEN INSCHAKELEN EN ZORGEN VOOR ELKAAR IN DE BUURT

**SAMENWERKEN MET ALLE INITIATIEVEN IN DE BUURTEN, DENK HIERBIJ
AAN PILOT **BLAUWE ZORG**, SOCIALE TEAMS EN WIJKSERVICESPUNTEN.**

2. Senioren doen mee via verschillende vormen van zingevende activiteiten

De landelijke stichting 'Lang leve de Kunst' stimuleert cultuurparticipatie door ouderen. De samenwerking met deze stichting heeft ook in Maastricht de aandacht op dit thema gevestigd.

Ter voorbereiding van een lokale innovatieagenda cultuur werden in de zomer van 2015 vijftien wandelingen georganiseerd. De gesprekken werden gevoerd aan de hand van de volgende vragen: "Welke creativiteit wil je om je heen? Welke ideeën heb je bij een nieuwe culturele koers? In wat voor een stad wil je eigenlijk wonen?".

Het belang van cultuurparticipatie door ouderen werd door de deelnemers van de stadswandelingen bevestigd. De volgende thema's werden door senioren onder andere genoemd:

- kennisoverdracht, toegankelijkheid (tarieven, drempels, locaties), creatieve ontplooiing van alle generaties, waarden, essentiële basis;
- sociale interactie, kennismaking, saamhorigheid oudere generatie en jongeren, gemeenschap;
- verschillende culturen, wederzijds begrip & problemen oplossen, maatschappelijke waarde;
- kunstfestival Maastricht: "Breng de kunst naar de mensen!" Ga naar de buitenwijken toe, de scholen én de ouderen. Probeer de ouderen meer te betrekken. Ouderen hebben namelijk veel tijd om zich in te zetten voor cultuur en zijn daarnaast soms eenzaam. Door middel van cultuur creëer je een gemeenschap. Programmeer niet alleen voor hen, maar put ook uit hun jarenlange ervaring. Cultuur als sociale verbindingsfactor. Daarnaast kan creativiteit ook meer uitgedragen worden en dan vooral meer in de buitenwijken.

Uit landelijk onderzoek blijkt dat zo'n 30 % van alle senioren, voornamelijk senioren met een lage sociaaleconomische status (SES), meer willen deelnemen aan kunst en cultuur. Kernwaarden die bij deze doelgroep horen zijn contactgericht, laagdrempelig en prijsbewust. Het welbevinden en gelukkig ouder worden van deze mensen willen wij, in samenwerking met Tout Maastricht, door actieve cultuurparticipatie bevorderen. Immers: actief ouder worden is gezond ouder worden.

Anderzijds willen we ook de talenten van deze mensen opsporen en inzetten. Zo ontstaat er een wisselwerking tussen deelnemen en delen.

De uitdaging is om ouderen met een lage sociaaleconomische status op te sporen, ze uit te dagen, met ze in gesprek te gaan en ze te binden aan culturele initiatieven.

WAT GAAN WE DOEN?

KUMULUS KOMT NAAR JE TOE: SENIOREN IN VERGRIJSDE BUURTEN OPZOEKEN. PILOTS IN MALBERG EN DE HEEG. AANREIKEN VAN WORKSHOPS OM TE ONDERZOEKEN WELK MAATWERK GEWENST IS. TALENTEN VAN SENIOREN UIT DE BUURT WORDEN HIERBIJ INGEZET. INTERGENERATIONELE AANPAK STAAT HIERBIJ CENTRAAL.

DOOR DE LENS VAN DE SENIOR, DUBBELPORTRETTELEN VAN DE STAD: JONGEREN EN OUDEREN VORMEN EEN DUO EN GAAN ENKELE MIDDAGEN

SAMEN OP PAD. ZIJ GAAN OP ZOEK NAAR BELANGRIJKE/BETEKENISVOLLE PLEKKEN IN DE STAD MAASTRICHT. WAT LEERT ONS DIT OVER DE LEVENSLIOP IN DE STAD MAASTRICHT. WAT VERBINT ONS, EN WAT NIET. PLAN WORDT SAMEN MET SENIOREN EN JONGEREN UITGEWERKT.

CULTURELE KAART VOOR SENIOREN: IN KAART BRENGEN VAN HET CULTURELE AANBOD VOOR SENIOREN IN DE STAD (CULTURELE KAART)

***MAASTRICHTSE MINI MAKER FAIR:* SENIOREN EN JONGEREN UIT DE WIJK MALBERG WORDEN UITGENODIGD OM HUN HOBBY, TALENT OF AMBACHT TE DELEN EN TE TONEN. HET GAAT OM MAAK-TALENT. DIT KAN OP WIJK OF STADSDEELNIVEAU GEORGANISEERD WORDEN. HET IS VAN BELANG OM ZOWEL DE DOELGROEP OUDEREN ALS “ MEESTER” AAN TE SPREKEN, ALS EEN BEZOEKEND PUBLIEK DAT KENNIS WIL OPDOEN VAN DEZE MEESTERS. VANUIT HET CONTACT EN HET DELEN VAN AMBACHT EN VAARDIGHEDEN KUNNEN TALENTEN VAN OUDEREN INGEZET WORDEN T.B.V. ANDERE DOELGROEPEN ZOALS JONGEREN, SCHOLEN, DAGCENTRA ETC.**

***KWIEK ALS COMMUNICATIEMIDDEL:* KWIEK IS HET PERIODIEK INFOBLAD [3-4 X PER JAAR] DAT DOOR DE GEMEENTE MAASTRICHT WORDT UITGEGEVEN EN BEZORGD BIJ ALLE 65-PLUSERS IN DE STAD. WE GAAN EEN VASTE RUBRIEK OVER KUNST EN CULTUUR OPNEMEN. HET IDEE IS OM SENIOR AMBASSADEURS TE VRAGEN EEN BIJDRAGE TE LEVEREN, VANUIT EEN EIGEN [POSITIEVE] ERVARING. ZIJ KUNNEN DAN ALS EEN ROLMODEL MENSEN OPROEPEN OOK DEEL TE NEMEN. VERDER KUNNEN CULTURELE INSTELLINGEN HIER BEKENDHEID GEVEN AAN HUN AANBOD.**

Versterken van vaardigheden en weerbaarheid

Vanaf 2015 kan een deel van de thuiswonende senioren, in het kader van de Wmo, een beroep doen op de gemeente en een indicatie krijgen voor zorgondersteuning en een dagbesteding. Er blijft echter ook nog een grote groep ouderen over (65+) die (nog) geen ondersteuning vanuit de Wmo hebben. Het risico op vereenzaming is erg groot, zeker wanneer ouderen alleen komen te staan en de kinderen ver weg wonen. Veel ouderen hebben een zeer klein netwerk en ervaren tevens een hoge drempel om er zelfstandig op uit te gaan. Ouderen geven ook aan dat ze bij voorkeur overdag ergens heen gaan en niet in de avonduren, uit oogpunt van eigen veiligheid.

Voor senioren die niet deelnemen aan het huidige aanbod dagactiviteiten (afstand, kosten, activiteit sluit niet aan bij de wensen/beleving), willen we een nieuwe vorm van dagbesteding bieden. Bewoners van verschillende wijken (nog nader te bepalen), kunnen in de gemeenschapsvoorzieningen en in huiskamers van de buurtplatforms/buurtnetwerken deelnemen aan cursussen. Zo kunnen senioren talenten actief inzetten en eventueel (her-)ontdekken.

WAT GAAN WE -SAMEN- DOEN?

CREATIEVE ACTIVITEITEN AANBIEDEN IN BUURTEN WAAR VEEL “ZELFSTANDIG THUISWONENDE OUDEREN” WONEN (MET WEINIG BUDGET EN/OF GEEN OF EEN KLEIN SOCIAAL NETWERK). AANBIEDERS VAN DEZE ACTIVITEITEN ZIJN ONDER ANDERE BUURTPLATFORMS/BUURTNETWERKEN EN VOLKSUNIVERSITEIT, GRANNY’S FINEST, FASHION CLASH..

PROJECT ‘ GRANNY’S FINEST MAASTRICHT’. HET BETREFT HANDWERKCLUBS VOOR SENIOREN DIE GEZAMENLIJK HUN HOBBY KUNNEN UITOEFENEN. ONTMOETING EN CREATIEF BEZIG ZIJN HELPT DE EENZAAMHEID BESTRIJDEN. DE PRODUCTEN, ZOALS SJAALS, MUTSEN EN HANDSCHOENEN WORDEN ONTWERPEN DOOR JONGE CREATIEVE TALENTEN. JONG EN OUD LEREN VAN ELKAAR. DE SAMENWERKING TUSSEN JONGE ONTWERPERS MET EEN VERNIEUWENDE VISIE OP WAT MODIEUS IS EN SENIOREN DIE OVER HANDWERKTECHNIEKEN BESCHIKKEN RESULTEERT IN EEN AMBACHTELIJK MODEMERK VAN DEZE TIJD. GRANNY’S FINEST BEVORDERT DE SOCIALE COHESIE DOOR SENIOREN HUN HOBBY HANDWERK UIT TE LATEN OEFENEN IN GROEPSVERBAND BEGELEID DOOR JONGE ONTWERPERS. MET DE OPBRENGST VAN DE VERKOCHTE PRODUCTEN WORDEN REGELMATIG UITSTAPJES GEORGANISEERD.

SPEERPUNT 3. SENIOREN BLIJVEN ZO LANG MOGELIJK DE REGIE VOEREN OVER HUN EIGEN WOON- EN LEEFSITUATIE

Op 1 januari 2015 zijn in het sociale domein (Awbz/Wmo, Jeugdhulp, Participatiewet) meerdere nieuwe taken naar de gemeenten overgeheveld. Dit met als doel dicht bij huis ondersteuning te kunnen organiseren zodat burgers langer zelfstandig thuis kunnen blijven wonen en meer kunnen participeren in de maatschappij. Om senioren langer thuis te kunnen laten wonen (met de juiste hulp), moet de oplossing worden gezocht in betere afstemming van zorg dicht bij mensen en het vergroten van de zelfredzaamheid. De mate van zelfredzaamheid is voor iedereen verschillend. Deze wordt bepaald door de wijze waarop iemand met zijn fysieke, psychische en sociale omstandigheden om gaat. We spreken ook wel over 'eigen kracht'. Het gemiddelde aantal senioren in Maastricht dat geen regie over het eigen leven ervaart is vergelijkbaar met het Zuid-Limburgse gemiddelde (15 t.o.v. 16 %) (de tegenhanger van zelfredzaamheid is kwetsbaarheid).

Uit diverse onderzoeken blijkt dat extramurale zorgvragers een aantal wensen hebben rondom hun woning en de te leveren zorg:

- ✓ zo lang mogelijk in de eigen woning blijven c.q. 'honkvastheid';
- ✓ woning opplussen indien nodig (doorgankelijk/toegankelijk en sanitair);
- ✓ verhuizen naar woonzorgcentrum indien eigen woning niet aanpasbaar is (huurders zijn eerder geneigd om te verhuizen dan eigen woningbezitters)

De volgende doelen willen we de komende jaren bereiken:

- ✓ meer mensen met een (grotere) zorgbehoefte kunnen thuis blijven wonen;
- ✓ woningen moeten toegankelijk zijn voor mensen met een beperking. Ook moet het mogelijk zijn om in de woning zorg te verlenen;
- ✓ in de leefomgeving moeten andere diensten worden ingericht. Er zijn voorbeelden bekend van supermarktketens die hun personeel trainen op het omgaan met dementerenden;
- ✓ er moet meer aandacht komen voor het 'seniorproof' maken van de openbare ruimte.
- ✓ het seniorproof maken van de woning;
- ✓ het sociaal netwerk is van groot belang. Voor activiteiten en voor hun contacten zijn, vooral de groep oudere senioren, aangewezen op hun netwerk en de buurt waar ze wonen. Deze mensen wonen zelfstandig, al dan niet met ondersteuning door familie of bekenden en/of professionals. De groep heeft verschillende kenmerken: zij wonen door de hele stad, al zijn er uiteraard wijken met een grotere concentratie van ouderen. Wijken die sterker 'vergrijsd' zijn in Maastricht: Biesland/Sint Pieter/Villapark, Pottenberg, Wyck/Ceramique, Wyckerpoort, Oud Caberg en Heer (zie ook speerpunt 2 en 3)
- ✓ buurtnetwerken kunnen in toenemende mate een signaalfunctie vervullen, tevens kunnen ze een belangrijke rol spelen bij het organiseren/faciliteren van informele hulp/zorg
- ✓ in toenemende mate zijn de sociale teams, in samenwerking met de buurtnetwerken, de spil in het web rond de senior die thuis woont.
- ✓ de behoefte/de vraag van de senior staat centraal bij de begeleiding om zo lang mogelijk zelfstandig te kunnen blijven wonen:
  - een keukentafelgesprek om de zorgbehoefte te inventariseren
  - toeleiding naar dagactiviteiten
- ✓ Nieuwe woonvormen voor senioren onderzoeken en indien nodig faciliteren, denk hierbij aan groepswonen, kangeroewoningen.

Voldoende geschikte betaalbare bereikbare woningen om senioren zo lang als wenselijk is in een geschikte woning zelfstandig te laten wonen

In 2015 heeft de gemeente, samen met de woningcorporaties 'de effecten van de wijziging van het zorgstelsel op de kwalitatieve en kwantitatieve woonbehoefte van ouderen onderzocht'¹⁷. Naar aanleiding van dit onderzoek, kunnen we concluderen dat Maastricht beschikt over voldoende aantallen zorggeschikte woningen. Er is dus geen sprake van een bouwopgave. Een aanzienlijk deel van de zorggeschikte woningen wordt echter bewoond door huishoudens die niet zorgbehoevend zijn (zorgscheefwoners), waardoor er sprake is van een logistiek vraagstuk. Vrijkomende zorggeschikte woningen moeten (meer) worden toegewezen aan mensen met een zorgvraag. Complicerende factor is de betaalbaarheid van het aanbod zorgwoningen. Immers, de helft van de oudere zorgvragers is op zoek naar een woning in de categorie 'goedkoop (tot €403)' of 'betaalbaar (€403-€576)'. Voorts toont het onderzoek aan dat spreiding van het aanbod geclusterde extramurale woonvormen scheef is verdeeld over de stadsdelen en niet volledig is afgestemd op de demografische ontwikkeling. En last but not least ligt er de uitdaging om betaalbare zorgarrangementen te ontwikkelen die het 'Langer Thuis Wonen' faciliteren.

Bij de totaalaanpak om langer thuis wonen mogelijk te (blijven) maken, zijn de drie corporaties belangrijke samenwerkingspartners. Deze samenwerking vindt plaats in het kader van het BOWW. Het actieprogramma Wonen en Zorg maakt daar onderdeel van uit.

Toolkit Woningaanpassing aanbieden aan mensen die hun woning 'seniorproof' willen laten maken

De gemeente ontwikkelt samen met de woningcorporaties en andere partijen een toolkit woningaanpassing. De toolkit biedt informatie over mogelijke woningaanpassingen, tips op het gebied van preventie en informatie over betrokken organisaties. De toolkit Woningaanpassing wordt in het tweede kwartaal 2016 door middel van een bewustmakingscampagne gelanceerd. Verder is het versterken van de sociale infrastructuur (versterken van burenhulp en burennetwerken) een belangrijk aandachtspunt.

WAT GAAN WE -SAMEN- DOEN?

GEZAMENLIJK ACTIEPROGRAMMA 'WONEN EN ZORG' VAN CORPORATIES EN GEMEENTE: BESLUITVORMING PLAN IN JUNI 2016.

**DE TOOLKIT WONINGAANPASSING IS IN HET TWEEDE KWARTAAL 2016 BESCHIKBAAR BIJ HET GEMEENTELOKET EN BIJ DE CORPORATIES
TOOLKIT WORDT VIA EEN CAMPAGNE ONDER DE AANDACHT VAN SENIOREN GEBRACHT**

¹⁷ Rapportage bestuursopdracht Wonen en Zorg, Bouwstenen voor een actieplan Wonen en Zorg 2016-2020'.

Speerpunt 4. Senioren blijven gezond en vitaal

Ook bij senioren leveren gedragsveranderingen nog gezondheidswinst op. Stoppen met roken, gezonder eten en meer bewegen hebben een positief effect op de gezondheid van iedereen, ook 65-plussers. Ook voor senioren en ouderen geldt dat voldoende lichaamsbeweging belangrijk is om in goede gezondheid te blijven.

De groep ouderen die van zichzelf al actief is vindt meestal op eigen initiatief de weg naar beweging en sport wel (cijfers deelname sport zie bijlage 1, tabel 5). Deze mensen zijn, meestal al jarenlang, gewend te sporten of te bewegen. Heel anders is het gesteld met de senioren die nooit, of bijna nooit, hebben gesport in hun leven. Binnen deze groep zijn er twee groepen te onderscheiden: vitale ouderen en kwetsbare ouderen. Vooral die laatste groep neemt minder deel aan verschillende maatschappelijke activiteiten, waardoor hun sociale leefwereld ook veel kleiner is. Het is dus lastiger om ze te bereiken. We willen extra aandacht besteden aan de senioren die dat echt nodig hebben.

Er zijn een paar manieren om het 'contact naar inactieve, kwetsbare ouderen' te bewerkstelligen. Leefijdsgenoten kunnen bijvoorbeeld als rolmodel dienen, denk aan beweegmaatjes of initiatieven waarbij senioren samen gaan bewegen. Het is zaak om de interventie te combineren met iets sociaals als koffie drinken: ook daar hebben ouderen behoefte aan. We willen senioren aansporen tot een gezonde leefstijl door:

- ✓ het verstrekken van informatie over een gezonde leefstijl aan senioren;
- ✓ het faciliteren van initiatieven van senioren samen aan de slag gaan met het thema gezonde leefstijl
- ✓ senioren in staat te stellen om goedkoop of gratis te bewegen en te sporten
- ✓ het samen sporten en bewegen van senioren te stimuleren
- ✓ studenten van de Gezondheidsuniversiteit gaan senioren ondersteunen/coachen

Pilot Blauwe Zorg

Huisartsen in onze stad hebben zich bij de gemeente gemeld met het signaal dat veel klachten waarmee mensen naar hun huisarts gaan, opgelost zouden kunnen worden vanuit het sociaal domein in plaats van met medicijnen. Mensen in een kwetsbare positie hebben vaak vanwege allerlei redenen, die veelal buiten de directe gezondheidssfeer liggen, een gezondheidsachterstand. Er komt steeds meer bewijs voor het belang van een gezonde fysieke leefomgeving waarin mensen zich prettig voelen en die uitnodigt om naar buiten te gaan. Vanuit dit signaal is het initiatief 'Blauwe Zorg' ontstaan, waarbij zorgverzekeraar VGZ, onze gemeente en ZIO – zorg in ontwikkeling (een samenwerkingsverband van huisartsen en aanbieders van zorg en welzijn in vooral de eerste lijn) de handen ineen slaan in een pilot voor Wittevrouwenveld en Nazareth, Limmel en Wijckerpoort.

De doelen van deze pilot zijn ten eerste de kwaliteit van formele en informele zorg en dienstverlening overeind te houden en te verbeteren, ten tweede de positieve gezondheid van de inwoners te verbeteren en ten derde de kosten in de hand te houden. Binnen dit experiment, beogen zowel zorgverzekeraar als gemeente hun middelen gebiedsgewijs in te zetten volgens een populatiebesteding.

Pilot euPrevent Psychische gezondheid

De pilot Senior Friendly Communities is gericht op het ontwikkelen van een aantal tools (voorlichting, e-Health applicaties, dementie-vriendelijke gemeente) waarmee senioren in Maastricht beter geholpen kunnen worden. Het project is voorbereid in het kader van de Interreg samenwerking EU prevent, binnen de werkgroep Mental Health in the Elderly, en komt voort uit een behoeftepeiling tijdens een werkconferentie in 2011.

WAT GAAN WE – SAMEN- DOEN?

IN VERSCHILLENDE BUURTEN WORDEN LAAGDREMPELIGE BEWEEG- EN ONTMOET -ACTIVITEITEN GESTIMULEERD EN GEFACILITEERD. ACTIEVE SENIOREN DIE AL INFORMEEL SAMEN BEWEGEN, ZULLEN HIERBIJ ALS ROLMODEL FUNGEREN. MAASTRICHT SPORT, STUDENTEN VAN DE UNIVERSITEIT EN ZORGINSTELLINGEN VOOR SENIOREN ZIJN BETROKKEN PARTIJEN. TEVENS ONTVANGEN ALLE 65-PLUSSERS DE ‘DOE MEE EN BEWEEG- GIDS’, DIT IS EEN OVERZICHT VAN SPORT- EN BEWEEGACTIVITEITEN VOOR SENIOREN.

PILOTS: ‘BLAUWE ZORG’ ÉN EUPREVENT SENIORVRIENDELIJKE GEMEENTE MET NADRUK OP PSYCHISCHE GEZONDHEID

STUDENTEN VAN PROJECT GEZONDHEIDSUNIVERSITEIT GEVEN IN LAGE SES-WIJKEN VOORLICHTING OVER GEZONDE LEEFSTIJL¹⁸

---

¹⁸ In wijken waar senioren slecht scoren op vitaliteit en gezondheid

SPEERPUNT 5. SENIOREN ZIJN GOED GEÏNFORMEERD

Senioren hebben verschillende informatiebehoeften:

- ✓ waar kan ik terecht voor ondersteuning als zorgvrager of mantelzorger?
- ✓ digitale en schriftelijke informatie over het activiteiten aanbod, bijv. op het gebied van sport, cultuur en zingevende activiteiten;
- ✓ waar vind ik andere senioren in de stad die met dezelfde vragen zitten?
- ✓ hoe kan ik senioren vinden die samen met mij een activiteit willen ondernemen?

We willen met senioren gaan communiceren via de doelgroepbenadering. Voor de communicatie met senioren in de leeftijd van 50+ tot 65+ gelden over het algemeen dezelfde regels als bij de communicatie met jongere leeftijdsgroepen. Er is specifieke aandacht nodig voor de communicatie met de groep 65-plussers, denk bijv, aan de ongeveer 3.600 laaggeletterden en anderstalige senioren.

WAT GAAN WE – SAMEN - DOEN?
INZETTEN VAN AMBASSADEURS (SENIORENORGANISATIES, PAROCHIES, WIJKVERPLEEGKUNDIGEN) BIJ HET VERSPREIDEN VAN INFORMATIE
SENIOREN IN HUN EIGEN OMGEVING OPZOEKEN, BIJVOORBEELD EEN VOORLICHTINGSBIJEENKOMST OVER DE MOGELIJKHEID OM SUBSIDIE TE KRIJGEN VOOR EEN BURGERINITIATIEF OP HET GEBIED VAN SENIOREN/GEZONDE LEEFSTIJL
SCHRIFTELIJKE INFORMATIE VOOR DEZE DOELGROEP BLIJVEN VERSPREIDEN. WIJZE WAAROP WORDT VERDER ONDERZOCHT BINNEN ONDERZOEK 'COMMUNICATIE VANUIT SOCIAAL DOMEIN'.
SENIOREN FACILITEREN IN HET LEREN OMGAAN MET DIGITALE INSTRUMENTEN
SAMEN MET SENIOREN EEN INFORMATIEPUNT INRICHTEN

SPEERPUNT 6. SENIOREN VOELEN ZICH VEILIG - THUIS EN IN DE STAD –

Veilig in de stad

Uit de buurtpeiling¹⁹ blijkt dat senioren zich niet overal even veilig voelen. Om het veiligheidsgevoel van senioren te vergroten besteden we aandacht aan de volgende zaken. Bij het inrichten van de openbare ruimte wordt rekening gehouden met zaken zoals verlichting, locatie en zichtbaarheid bushaltes, inrichting pleinen. In sommige wijken is de Veilige Buurten Aanpak actief²⁰. Door samenwerking worden problemen op het gebied van leefbaarheid en veiligheid snel en effectief opgepakt. Het is belangrijk dat alle senioren zich veilig voelen in de stad.

Veilig thuis

Meestal wordt bij 'veilig thuis' in eerste instantie gedacht aan inbraak, brand, huiselijke ongevallen. Een aspect dat steeds meer aandacht krijgt, is ouderenmishandeling²¹. Niet altijd gebeurt ouderenmishandeling vanuit verkeerde bedoelingen. Onderzoeken tonen aan dat 20% van de ouderen een keer slachtoffer wordt van mishandeling. In Zuid Limburg is er sinds 2013 sprake van een aanpak ouderenmishandeling. De "Toolkit vrijwilligers en ouderenmishandeling" en aanpak Veilig Thuis is onder de aandacht gebracht van professionals in de regio. Het nieuwe regionale plan van aanpak ouderenmishandeling 2016-2018 'Senioren in Maastricht-Heuvelland in Veilige Handen' heeft vier speerpunten:

- 1) Het taboe doorbreken: het onderwerp bespreekbaar maken (allochtone en LHBT-senioren opzoeken)
- 2) Meer aandacht voor het thema overbelasting mantelzorgers tijdens Keukentafelgesprek
- 3) Voorkomen ontspoorde mantelzorg (wijkgerichte aanpak i.s.m. vrijwilligersorganisaties, sociale teams, buurtnetwerken en huisartsen)
- 4) Voorkomen financiële uitbuiting: het vergroten van de kennis en deskundigheid
- 5) Oprichten netwerk van vertrouwenspersonen (senioren voor senioren)

WAT GAAN WE –SAMEN- DOEN?

VEILIGE BUURTENAANPAK NOG BETER BEKEND MAKEN BIJ SENIOREN

UITVOERING VAN PLAN VAN AANPAK OUDERENMISHANDELING 2016-2018, MET SPECIFIEKE AANDACHT VOOR DE ROL VAN VRIJWILLIGERSORGANISATIES, MANTELZORGERS/INFORMELE ZORGERS, EN SENIOREN DIE ROL VERTROUWENSPERSON KUNNEN VERVULLEN

¹⁹ Buurtpeiling Maastricht, publicatie juni 2015.

²⁰ Wittevrouwenveld, Limmel, Nazareth en Wyckerpoort

²¹ Ouderenmishandeling is het handelen of het nalaten van handelen van al degenen die in een terugkerende persoonlijke of professionele relatie met de oudere (iemand van 65 jaar of ouder) staan, waardoor de oudere persoon lichamelijke en/of psychische en/of materiële schade lijdt en waarbij van de kant van de oudere sprake is van een vorm van gedeeltelijke of volledige afhankelijkheid. In Nederland onderscheiden we zes verschijningsvormen van ouderenmishandeling, namelijk lichamelijke mishandeling, psychische mishandeling, verwaarlozing, financiële uitbuiting, seksueel misbruik en de schending van rechten.

SPEERPUNT 7. BURGERINITIATIEVEN VOOR/DOOR SENIOREN

Een van de speerpunten van de Toekomstagenda Sociaal Domein Maastricht-Heuvelland 2022 is het versterken van de collectieve eigen kracht in de samenleving. Het gaat over het mogelijk maken van burgerinitiatieven en maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het gaat uit van wat mensen zelf willen en kunnen bijdragen aan hun (directe) omgeving. Het is belangrijk dat inwoners elkaar kennen en weten te vinden. Dat ze betrokken zijn bij hun buurt, burens en omgeving.

In Maastricht zijn tal van burgerinitiatieven bekend. Er zijn ook veel burgerinitiatieven door/voor senioren actief. We maken werk van het onder de aandacht brengen en op praktische wijze waarderen van de mooie burgerinitiatieven die we al kennen. Door onderlinge uitwisselingen te faciliteren leggen we verbindingen en maken we doorontwikkeling mogelijk. We stimuleren en ondersteunen de vrijwillige inzet van onze inwoners. Alleen als we het echt nodig vinden, organiseren we zelf aanvullende algemene voorzieningen of stimuleren we dat partners of vrijwilligers dit doen. We ondersteunen ze eventueel bij het leggen van verbindingen met bedrijven en maatschappelijke organisaties.

Bij de flexibele subsidieregeling voor vrijwilligersorganisaties 2015 'Maastricht doet! Meer voor elkaar' (tenderregeling²²) staat de verbinding tussen spelers in de stad centraal. Vandaar dat de gemeente in dit contact wil investeren! De projecten door/voor senioren die bij de tenderregeling voor vrijwilligersorganisaties 2015 positief werden beoordeeld zijn:

Tender 1: Samenwerken over grenzen

- ✓ Social club/klussendienst: senioren ondersteunen, in samenwerking met buurtbewoners, studenten, andere senioren.
- ✓ Samen uit de min: ondersteuning van burgers om uit de schulden te blijven. Dit project is ook gericht op senioren.
- ✓ Matchpunt Buurtplatform Belfort en Daalhof: vrijwilligers beantwoorden vragen van burgers, bijvoorbeeld over de Wmo.
- ✓ Samen sportief: sportactiviteit gericht op het samen sporten (buurtbewoners en jongere en oudere dak- en thuislozen)
- ✓ Natuurbeleving en ontmoeting; Herinrichten van de kloostertuin van de zusters van de Voorzienigheid in Heer. Participatieproject waarbij verschillende groepen senioren betrokken zijn. De tuin kan ook als nieuwe ontmoetingsplek voor buurtbewoners worden gebruikt.
- ✓ Jong en oud samen spelen: spelletjesmiddag voor jong en oud die in het teken staat van spelletjes van vroeger en spelletjes van nu.

Tender 2: Zo veel mogelijk mensen doen mee

- ✓ Huiskamerproject Sint Pieter: wekelijkse ontmoetingsplek senioren
- ✓ Stichting Buur zoekt Buur: opzetten van burenhulp cirkels, maatjesproject op zeer lokaal niveau.
- ✓ Kerstmiddag 2015 voor Zonnebloemgasten: Kerstmiddag in de Ambyerhoof voor senioren
- ✓ De buurttafel: ontwikkelen buurttuin op locatie Kennis Centrum Maastricht (Franciscus Romanusweg 52)

---

²² Een tender is een procedure waarbij door middel van inschrijving geprobeerd wordt een bepaalde dienst of product te verkrijgen. Alle inschrijvingen worden tegelijk beoordeeld bij de sluiting van de aanvraagtermijn. De inschrijvingen die het best beoordeeld worden, wordt subsidie verleend tot het beschikbare bedrag is besteed

- ✓ Gezondheidsplein Moetiare: passend preventief aanbod om de Molukse buurtbewoners te beïnvloeden naar een gezonde levensstijl
- ✓ Buurtontmoetingsplek/huiskamer 'Ontmoeten bij Manus': senioren kunnen andere mensen uit de buurt ontmoeten
- ✓ Jong en Oud op de kinderboerderij de Heeg
- ✓ Samen eten in Limmel: 'kwetsbare' buurtgenoten, senioren en burgers in de wijk Limmel en Nazareth eten één keer per week samen aan een buurttafel.
- ✓ Iedereen doet mee: nieuwe theaterproductie door jong en oud door buurttheater Mariaberg
- ✓ Coach4you: senioren coachen kwetsbare leerlingen van het basisonderwijs.

WAT GAAN WE – SAMEN- DOEN?

**BIJ TOEKOMSTIGE SUBSIDIEREGELINGEN VOOR
VRIJWILLIGERSORGANISATIES (O.A. TENDERS) BLIJFT ER AANDACHT VOOR
DE SPECIFIEKE POSITIE VAN SENIOREN, MET NAME OP DE GEBIEDEN
GEZONDE LEEFSTIJL EN MEEDOEN AAN DE SAMENLEVING.**

SPEERPUNT 8. SENIOREN BEPALEN HOE EEN SENIORVRIENDELIJK MAASTRICHT ER UIT GAAT ZIEN

Als er ingezet wordt op 'vitale ouderen' is het belangrijk om te weten wat ouderen nodig hebben om vitaal te kunnen zijn en vooral te blijven. Dit zal deels afhankelijk zijn van de persoon zelf, maar ook van de fysieke en sociale omgeving van senioren. Dit laatste kan vertaald worden naar de acht thema's die de WHO heeft opgesteld voor een 'Age-friendly city'. Hierbij is het noodzakelijk om een goed overzicht te verkrijgen van alle factoren (omgeving, sociale en persoonlijke factoren) die de vitaliteit van ouderen mogelijk beïnvloeden. Dit inzicht is noodzakelijk om interventies te kiezen, deze in te zetten waar ze nodig zijn en indien noodzakelijk tijdig bij te stellen.

De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) heeft het begrip Leeftijdsvriendelijke gemeente (Age friendly cities) geïntroduceerd. Het concept leeftijdsvriendelijke gemeente sluit naadloos aan bij het gedachtegoed over actief ouder worden.

EEN SENIORVRIENDELIJKE GEMEENTE...

- Geeft iedereen de kans deel te nemen aan het maatschappelijk leven: alle senioren hebben recht op een actieve rol in de samenleving (= inclusief);
- Voorziet in duidelijke informatie, goede communicatie en dienstverlening (= toegankelijk);
- Optimaliseert de kansen voor gezondheid, veiligheid en participatie;
- verbetert de levenskwaliteit voor ouderen;
- beslist niet over ouderen, maar treedt met hen in dialoog.

Pilot Age Friendly Cultural City

Het Fonds voor Cultuurparticipatie heeft Maastricht, samen met vijf andere steden uitgenodigd om deel te nemen aan de matchingsregeling 'Age Friendly Cultural Cities'.

Voor Maastricht willen we vooral inzetten op:

- ✓ intergenerationeel werken
- ✓ verenigingsleven
- ✓ ambachtskunde- en kennis
- ✓ bereiken kwetsbare/eenzame senioren

Succesvol gebleken projecten op het gebied van culturele ouderenparticipatie kunnen na afloop van de pilot via de bestaande kanalen (WMO beleid, zorginstellingen, podia) verduurzaamd worden

Maastricht Seniorvriendelijke gemeente 2017

'Den Haag is seniorvriendelijk en heeft zich als eerste Nederlandse stad aangesloten bij het netwerk 'Age Friendly Cities' van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO). Een goede infrastructuur helpt bij het verbinden van cultuur en zorg en welzijn.' Een 'leeftijdsvriendelijke' of 'seniorvriendelijke gemeente' bieden een omgeving waarin senioren 'actief oud' kunnen worden.

Senioren bepalen hoe Seniorvriendelijk Maastricht er gaat uitzien

Tot eind 2016 gaan we met senioren en andere betrokken stakeholders, in gesprek over het concept 'Seniorvriendelijke gemeente'. We starten begin 2016 met een pilot in de wijk Heer. Het is de bedoeling om met de ogen van de senioren naar de stad te leren kijken.

De WHO heeft, aan de hand van internationaal onderzoek, indicatoren opgesteld voor de volgende thema's:

- ✓ fysieke ruimte
- ✓ huisvesting
- ✓ sociale omgeving
- ✓ participatiemogelijkheden
- ✓ gezondheidszorg
- ✓ vervoer
- ✓ toegankelijke informatievoorziening.

Uiterlijk 2017 wordt Maastricht aangemeld bij het wereldwijde netwerk van 'Agefriendly cities' (Seniorvriendelijke gemeenten).

WAT GAAN WE DOEN?

DEELNAME PILOT 'AGE FRIENDLY CULTURAL CITIES'

PARTICIPATIE/COCREATIE OM TE KOMEN TOT DE INVULLING VAN HET CONCEPT 'MAASTRICHT SENIORVRIENDELIJKE GEMEENTE'. ER WORDT GESTART MET EEN PILOT IN HEER.

Bijlage 1 Senior in Maastricht: cijfers

Tabel 1: Bevolkingsopbouw Gemeente Maastricht 2015

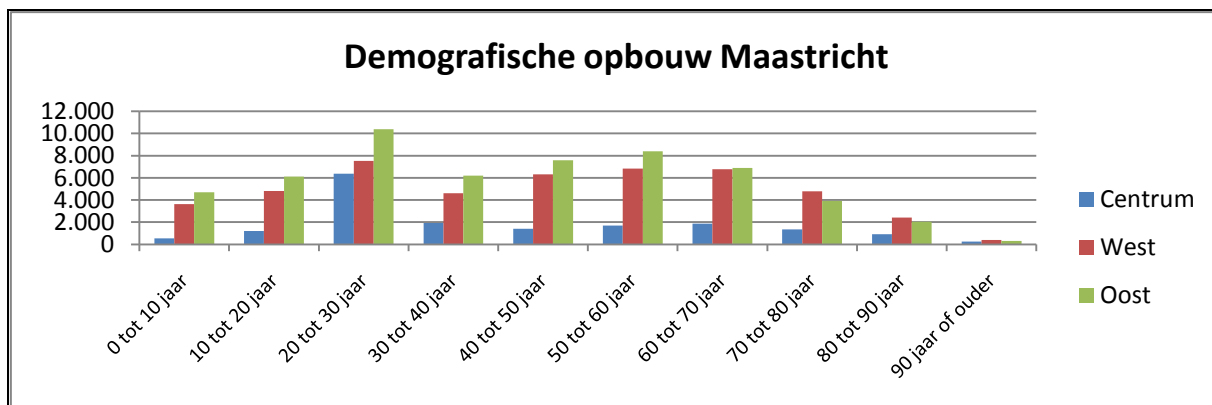
	Mannen aantal	Vrouwen aantal	Totaal aantal
0-3 jaar	1.730	1.741	3.471
4-11 jaar	3.560	3.436	6.996
12-17 jaar	3.295	3.133	6.428
18-24 jaar	8.917	11.271	20.188
25-39 jaar	11.194	10.830	22.025
40-54 jaar	11.248	11.607	22.855
55-64 jaar	7.963	8.265	16.228
65-74 jaar	6.594	6.733	13.327
75-84 jaar	3.399	4.476	7.875
85+ jaar	-	-	2.938
Totaal	58.797	63.595	122.393

Bron: GBA gemeente – bewerking ABF Research

Tabel 2: Aantal alleenstaande 65-plussers (cijfers CBS, 15-9-2015)

Ongehuwd	1.640	7%
Verweduwd	6.062	25%
Gescheiden	2.752	11%
Totaal alleenstaanden	10.454 (totaal 24.180)	43%

Tabel 3: Bevolking naar 10-jaars leeftijdsklassen 2014 in stadsdelen oost en west (Bron: CBS-statistiek bevolking):

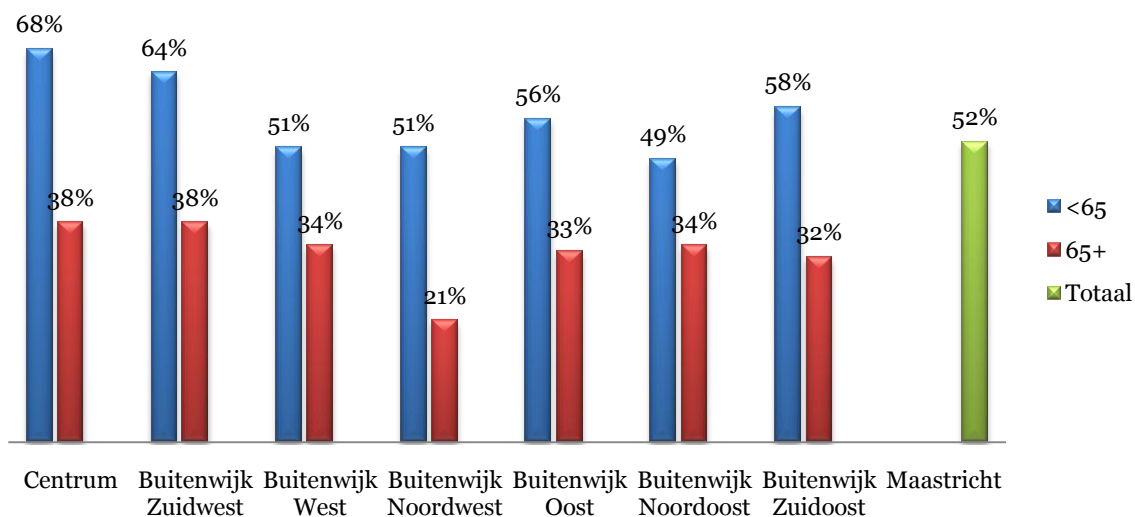

Bron: CBS statistiek bevolking

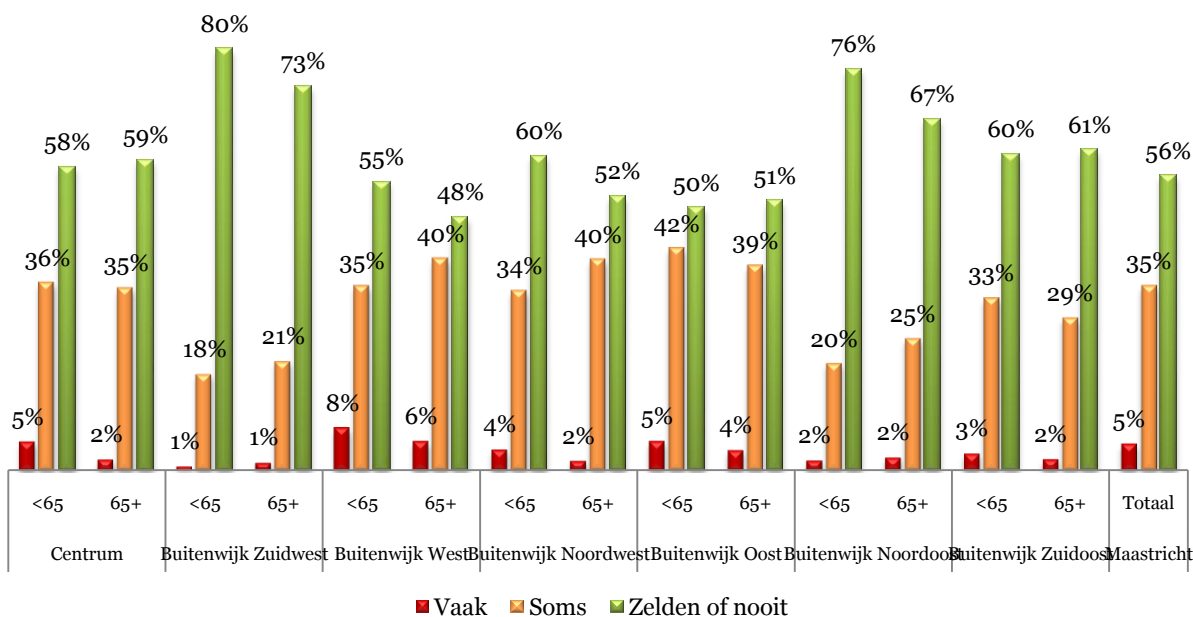
Tabel 4: Gezondheidssituatie senioren Maastricht, 'Gezond leven, 65 jaar en ouder (in %), samenvatting:

Gezondheid algemeen	NL	2012	2008	Aandachtswijk(en)
Ervaren gezondheid	61	56	-	Pottenberg (42) Mariaberg, Witte-Vrouwenveld (43)
Psychische gezondheid (hoog risico angststoornis/depressie)	4	6	10	Limmel-Nazareth (13)
Sociaal eenzaam	45	45	47	De Heeg (61)
Chronische aandoeningen (2)	56	62	65	Malberg (76)
Beweegnorm	68	61	-	Pottenberg/Mariaberg (49), Limmel/Nazareth (48)
Overgewicht	59	59	58	Malberg (71)
Ernstig overgewicht	16	17	18	Malberg (31)
Voldoet aan fitnorm	42	34	-	Malberg (23)
Roken	13	15	18	De Heeg (26)
Zwaar drinken	6	9	10	Centrum (13)
Overmatig alcoholgebruik	8	10	12	Zuid-West (15%)

Tabel 5: Actief in sport (Buurtpeiling, publicatie gemeente Maastricht 2015)

Tabel 6: Veiligheidsgevoel in de buurt (Buurtpeiling Maastricht, publicatie juni 2015)

Bijlage 2 Activiteitenoverzicht 2016-2018

Speerpunt	Wat	Wie (dekking)	Planning	Indicatie kosten 2016 (deels eenmalig) 1)	Benodigd budget 2016	Benodigd budget 2017	Benodigd budget 2018	
SP 1: Individuele kracht	Vroegsignalering: Publicatie in 1 Maastricht	Maastricht	2016		0	0	0	
	Seniorennetwerken: Oproep in 1 Maastricht		2016- 2018	5.000 jaarlijks	5.000	5.000	5.000	
	KWIEK - Informatie in Kwiek over Wmo nieuwe stijl		1 ^e en 3 ^e editie 2016	26.000	0	0	0	
	Versterken positie oudere mantelzorgers; Uitvoering regionaal programma 'Informeel ondersteuning en zorg	Budget Toekomstagenda Informeel ondersteuning en zorg		2016		0	0	0
SP 2: Meedoen	ICT-trainingen	Gilde e.a.	2016 t/m 2018	5.000	5.000	5.000	5.000	
	Workshops over toolkit Verzilveren	Trajekt	2016	2.500	2.500	0	0	
	Netwerken van senioren die vrijwilligersorganisaties ondersteunen	Sesam-academie e.a.	2016 t/m 2018	7.500	7.500	7.500	7.500	
	Kumulus komt naar je toe	Kumulus/ Tout Maastricht	1 ^e kwart-aal 2016	2.500	2.500	5.000	5.000	
	Door de lens van de senior	Tout Maastricht € 5000	Sept 2016/2017	10.000	5.000	0	0	
	Culturele kaart 65+ Maastricht	Publicatie/brochure		5.000	5.000	0	0	
	Mini Maker intergeneratieel (pilot)	Tout Maastricht i.s.m. Trajekt e.a.: € 5000		Voorjaar 2016 en 2017	5.000	0	0	0

Speerpunt	Wat	Wie (dekking)	Planning	Indicatie kosten 2016 (deels eenmalig) 1)	Benodigd budget 2016	Benodigd budget 2017	Benodigd budget 2018
	KWIEK –culturele column	Gemeente	2016-2018	Zie SP 1 Kwiek	0	0	0
	Cursusaanbod in lage SES-wijken	Volksuniversiteit Maastricht -Mergelland	t/m 2017	10.000	0	0	0
SP 3: zelfstandig wonen	Uitvoering actieplan 'Zo lang mogelijk thuis blijven wonen'.	Corporaties en gemeente	2016-2018	Nader te bepalen	0	0	0
SP4: Gezond en vitaal	Brochure 'Doe mee en beweeg' bezorgen aan alle 65-plussers	Gemeente	2016	Is gerealiseerd	0	0	0
	Pilots gezonde leefstijl in Malberg en De Heeg	Gezondheidsuniversiteit e.a.; dekking GIDS-gelden	2016-2017	10.000 in 2016 en 2017	0	0	0
SP 5: Geïnformeerd	PC- en I-pad cursussen voor en door senioren	't Gilde e.a.	2016 t/m 2018	(zie SP 2)	0	0	0
SP 6: Veilig voelen	Uitvoering actieplan Ouderenmishandeling	GGD, gemeente, e.a.; dekking 25.000 uit Veilig Thuis en 25.000 RADAR	2016-2018	50.000	50.000		
SP 7: Burger-initiatieven	Tenders vrijwilligersorganisaties	Dekking via de tenders. Deze worden mede tbv ouderen georganiseerd		60.000	0	0	0
SP 8: Seniorvriendelijk Maastricht	Pilot Age friendly Cultural Cities/Granny's finest	Tout Maastricht e.a.	2016	10.000	10.000	0	0
	Pilot 'euPrevent seniorvriendelijke gemeente/aandacht psychische gezondheid'	Stichting eu Prevent e.a.	2016-2017		0	0	0
	Cocreatie sessie met senioren om Maastricht seniorvriendelijke gemeente vorm te geven.	Gemeente e.a.	2016	5.000	5.000	0	0

Speerpunt	Wat	Wie (dekking)	Planning	Indicatie kosten 2016 (deels eenmalig) 1)	Benodigd budget 2016	Benodigd budget 2017	Benodigd budget 2018
-----------	-----	---------------	----------	---	----------------------	----------------------	----------------------

1) Voor een deel van deze kosten is geen extra budget nodig omdat ze betaald worden uit bestaande budgetten

Totaal				213.500	97.500	22.500	22.500
Dekking:							
		Veilig thuis		570052518	25.000		
		Budget Radar		570051307	25.000		
		Restbudgetten geld voor de buurten		076556000	20.000		
		Budget subs ouderen wijkzorg		570050601	27.500	22.500	22.500
						97.500	22.500
							22.500

Bijlage 3 Samenvatting evaluatie uitvoerings-agenda Ouderenbeleid “Ouder worden in Maastricht, kansen voor Maastricht 2012-2013” en activiteiten 2014

<p>Agendapunt 1. bevorderen zelfredzaamheid</p>	<p>Stimuleren PC-gebruik</p> <p>Operatie I-pad: I-pad workshops door jongeren. Meer dan 200 65-plussers aan hebben deelgenomen.</p>
<p>Agendapunt 2. Verbeteren/verfijnen informatievoorziening</p>	<p>Communicatie senioren werd herijkt</p> <p>Bijeenkomsten over thema participatie in vier wijken, KWIEK is infokrant nieuwe stijl.</p> <p>Participatieve invulling Week van de Ouderen</p> <p>In 2013 (receptenwedstrijd ‘De Smaak van toen’) en Talent 65+ in 2014</p>
<p>Agendapunt 3 Bevorderen active ageing en sociaal maatschappelijk verantwoord ondernemen</p>	<p>Symposia “active ageing” en borgen levensfasebewust personeelsbeleid in organisaties</p> <p>Er werden, in de tweede helft van 2012, in samenwerking met APG, twee symposia rondom het thema “Active ageing” georganiseerd. Deze symposia werden goed bezocht en positief geëvalueerd.</p> <p>Subsidiëren van projecten/initiatieven die kennisoverdracht jong oud vice versa stimuleren:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Via het programma van de Week van de Ouderen 2013 - Via het ICT-project van de Jongerenraad “Operatie I-Pad (2013) en I-pad café’s (2014) - Via de verbinding van de Maatschappelijke Stages met organisaties die voor ouderen werken of organisaties die door ouderen worden georganiseerd. - Activiteiten van Caritas Mosae (jongeren uit Wyck die activiteiten voor ouderen organiseren) werden gefinancierd.
<p>Agendapunt 4. Betrekken kracht van ouderen bij vrijwilligerswerk</p>	<p>Versterken positie senioren</p> <p>De Adviescommissie Seniorenbeleid Maastricht (ASM) heeft een uitgebreid advies over vrijwilligerswerk aangeleverd. ASM constateert terecht dat de inzet van vrijwilligers cruciaal is voor het behouden van de leefbaarheid in de</p>

	<p>stad Maastricht. We zien ouderen steeds meer als 'zilveren kracht' die een waardevolle bijdrage kunnen en willen hebben in de stad. Ook via andere wegen wordt geprobeerd om meer (oudere) vrijwilligers te werven voor bijv. mantelzorg. Denk hierbij aan de activiteiten van de Steunpunt Mantelzorg.</p> <p>In de KWIEK werd in september 2013 aandacht besteed aan de maatschappelijke rol die senioren/ouderen kunnen vervullen.</p> <p>Eind 2013/begin 2014 werden in vier wijken bijeenkomsten georganiseerd over het thema Participatie: wat kan de gemeente doen en wat kun je zelf doen? In totaal hebben er 200 senioren aan de informatie- en gespreksronden deelgenomen. Het waren inspirerende middagen, waarbij vooral gesproken werd over de thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mobiliteit, eenzaamheid, ICT-gebruik Wmo, Zelfstandig blijven (wonen) - Hoe bouw je een nieuw netwerk op - wat kun je zelf doen/eigen verantwoordelijkheid - gemeente moet ontmoeting faciliteren (ruimte/projecten) - Bewegen is de sleutel tot contact - Jongeren/oudere senior <p>Op 12 maart 2015 werd de Digitale Sociale Marktplaats www.Maastrichtdoet.nl gelanceerd. Maastrichtdoet is de digitale plek om (vacatures voor) vrijwilligers of senioren met talent/kennis/vaardigheden te vinden.</p>
<p>Agendapunt 5. Bevorderen gezonde leefstijl</p>	<p>Meldcode Ouderenmishandeling</p> <p>Er werd een meldcode ouderenmishandeling ontwikkeld, beschikbaar voor professionals in de ouderenzorg. (Zie ook KOMPAS 2015, OGGZ-uitvoeringsprogramma 2013-2015).</p> <p>De GGD neemt deel aan netwerken in de wijken (communityaanpak) en stimuleert en ondersteunt initiatieven ten behoeve van de gezondheidsbevordering van ouderen.</p>
<p>Agendapunt 6. Traceren en voorkomen van eenzaamheid en kwetsbaarheid</p>	<p>Versterken activiteiten aanbod voor (eenzame) ouderen</p> <p>Activiteitenaanbod op gebied van Welzijn en Cultuur werd uitgebreid</p> <p>Seniorennetwerken in drie buurten</p> <p>Er zijn drie seniorennetwerken ontstaan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Amby: verenigingen voor senioren in Amby openden, samen met Vivre en Maasvallei, een ontmoetingsplek voor eenzame ouderen, namelijk de Huiskamer de Koffiepot'.

	<ul style="list-style-type: none"> - In Sint Pieter werden door een aantal leden van het Buurtplatform Sint Pieter dialoogtafels georganiseerd. Wat kunnen verschillende stakeholders (burgers, ondernemers..) doen om Sint Pieter toekomstproof te maken. - Samen CeraWyck: faciliteren van ontmoeting tussen senioren (en andere burgers) door samen te wandelen/koken... Tevens worden op verschillende plekken in Wyck “aanlegsteigers” ingericht. Een laagdrempelige ontmoetingsplek/infopunt/spreekuur.
<p>Agendapunt 7. Ondersteunen mantelzorg</p>	<p>Inzet consulenten, vraagverheldering en signalering overbelasting mantelzorg</p> <p>Met de invoering van de nieuwe werkwijze bij het loket Wmo (vanaf 1 mei 2013) is het samen met de zorgvrager in kaart brengen van zijn persoonlijke situatie een belangrijk onderdeel geworden van het werk van de mensen bij het Wmo-loket. Daarbij wordt niet alleen aandacht besteed aan de woon- en leefsituatie van de zorgvrager. Samen met consulenten van het Steunpunt Mantelzorg organiseerde het Wmo-loket daarnaast een aantal informatiebijeenkomsten op locatie. Verder organiseerde het Steunpunt Mantelzorg in Maastricht en omgeving mantelzorgsalons. Deze bijeenkomsten werden goed bezocht.</p> <p>Dag van de mantelzorg en samenhang formele en informele zorg</p> <p>Dag van de mantelzorg werd jaarlijks georganiseerd. Om de samenwerking tussen formele en informele zorg verder te verbeteren organiseerde Zorgsaam samen met het Netwerk Zorg en Welzijn Wijkgericht Maastricht voor zorgvrijwilligers op woensdag 26 juni 2013 een gratis symposium ‘Partners in de zorg’.</p>